



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. IV. Vtru[m] aqua infusa calici consecrando, immediatè convertatur in
Christi sanguinem, vel priùs debeat converti in vinum, quàm in
sanguinem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

quia major est majestas sanguinis Christi, quam fragilitas populi; tamen postea in Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, multo minor quantitas designatur; dicitur enim materiam calicis esse vinum de vite, cui ante consecrationem modicissima aqua admisceri debet. Unde quanto minus de aqua miscetur, tanto melius fit, & conformius mandato Ecclesiae, quia ly modicissima, significat id quod minimum esse potest in parvitate, dum tamen gutta illa aquae sit sensibilis, quia videri debet, ut constet quod sit infusa.

Dico secundo, mixtionem illam non esse necessariam necessitate sacramenti, sed solum necessitate praecepti, non Divini, sed Ecclesiastici.

Prima pars constat, materia enim calicis sufficienter salvatur in solo vino, quia Christus Dominus solum illud designavit in calice, dum dixit Matth. 26. *Non bibam amodo de hoc genimine vita.* Et Concilium Florentinum in decreto pro Armenis, declarans materiam calicis solum dixit, illam esse vinum de vite, cui ante consecrationem modicissima aqua misceri debet: quo genere loquendi significat materiam solum esse vinum de vite, mixtionem vero aquae pertinere solum ad conditionem, seu caeremoniam quandam accidentalem, non ad materiam sacramenti. Unde Catechismus Pii V. cap. de Eucharistia, postquam dixit mixtionem illam non posse praetermitti sine peccato mortali, subdit: *Si aqua desit, perficitur Sacramentum.* Similiter de consecrat. dist. 2. Can. 1. sic habetur: *Sivinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse.*

Nec obstat quod Cyprianus lib. 2. Epist. 3. ait, nempe non posse consecrari aquam solum, neque vinum solum, sed utrumque permixtum: hoc enim intelligi debet de necessitate praecepti, non de materia, *Eis qui sine mixtione aqua interdum consecrunt posse veniam concedi, quo indicat, male quidem fecisse, sed non invalidum sacramentum confecisse.*

Dices, Idem S. Doctor ibidem ait: *Sic calix Domini non est aqua sola, & vinum solum, nisi utrumque miscetur, quomodo nec corpus Domini potest esse sola farina, nisi utrumque adunatum fuerit & copulatum:* Sed mixtio aquae cum farina est de necessitate hujus sacramenti, ut constat ex dictis art. 1. Ergo & mixtio aquae cum vino.

Respondeo cum S. Thoma hic art. 7. ad 1. *Quod verbum Cypriani est intelligendum secundum quod dicitur, illud esse non posse, quod convenienter esse non potest. Et sic similitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri, non autem quantum ad necessitatem; nam aqua est de essentia panis, non autem de essentia vini.*

Secunda pars conclusionis, quae asserit praeceptum miscendi aquam vino consecrando, non esse divinum, sed Ecclesiasticum, colligitur ex Tridentino supra citato, dicente *Praeceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent.* Ubi hoc praeceptum non dicitur Divinum, sed Ecclesiasticum. Et Florentinum non reprehendit Armenos omittentes hanc mixtionem, eo quod agerent contra praeceptum divinum, sed contra communem Ecclesiae consuetudinem, Alexander quoque I. Epist. 1. cap. 4. & Concilium Triburense cap. 19. mixtionem aquae solum a Patribus traditam esse dicunt. Sancti autem Patres, praesertim Cyprianus, ideo vocant interdum hanc mixtionem, Traditionem Dominicam, quia Christus, ejus exemplum dedit, etsi non praeceptum. Sicut ergo

Tom. V.

A Christus, licet in azymo consecraverit, reliquit tamen arbitrio & praecepto Ecclesiae determinandum, an in azymo vel fermentato Sacerdotes consecrare debeant; unde etiam Graeci consecrant in fermentato, Latini vero in azymo; imò & ipsis Latinis, ad evitandam haerese Ebionitarum, aliquando (ut supra annotavimus) praeceptum fuit consecrare in fermentato. Ita potuit Christus, quando hoc sacramentum instituit, aquam vino consecrando miscere, & nihilominus hanc caeremoniam arbitrio Ecclesiae relinquere sub praecepto servandam. Ex quo

Inferes primo, posse in hoc praecepto, urgente causa, ab Ecclesia dispensari. Secundo, posse Sacerdotem, si desit aqua, consecrare in solo vino, ad perficiendum sacrificium inchoatum, quia integritas sacrificii est de jure divino; non tamen illud inchoare, quia melius est illud omittere, quam peragere sine debitis circumstantiis & caeremoniis. Tertio, non satis esse aquam miscere vino in dolio, vel vase, sed misceri debere in ipso calice continente vinum, & in ipsa celebratione Missae. Quod si per oblivionem non fuerit ante offertorium mixta, debet statim misceri, sine oblatione; non est tamen miscenda post consecrationem, quia tunc cessat significatio & tempus praecepti. Inferes demum, mortaliter peccare Sacerdotem, hanc caeremoniam ex industria, vel ex negligentia omittentem: nam

C licet permixtio aquae modicissima, secundum se absolute res parva & levis sit; mysterium tamen & significatio magna est; significat enim, ut supra diximus, unionem populi Christiani cum Iesu Christo.

ARTICULUS IV.

Utrum aqua infusa calici consecrando, immediate convertatur in Christi sanguinem; vel prius debeat converti in vinum, quam in sanguinem?

Errum est aquam infusam calici consecrando, converti in sanguinem Christi, ex vi verborum sacramentalium, & non remanere in propria specie, nec converti in aquam quae fluxit de latere Christi, ut communiter docent Theologi contra nonnullos Autores, quorum opinionem refert & refellit Innocentius III. in cap. cum Marthe, de celebratione missarum. Sed an haec conversio sit immediata, vel solum mediata, celebris est difficultas & controversia inter Theologos. Aquam enim infusam calici, immediate verti in sanguinem Christi, docent plures ex Recentioribus, inter quos praecipui sunt Agidius Coninck, Toletus, Alanus, Salmeronius, Delugo, Layman, Bernal, & Baronius in fine anni 1188. affirmans id esse de fide, semperque ita creditum fuisse in Ecclesia. E contra celebriores Theologi tum è Schola D. Thomae, tum è Societate Jesu, censent aquam illam non converti in sanguinem Christi, nisi mediate, ita quod prius debeat converti in vinum; subindeque si in aliquo casu, per accidens tempore consecrationis non sit in vinum conversa, non converti in Christi sanguinem, sed in propria aquae natura remanere. Pro hac sententia, erudita scripserunt opuscula ex nostris Hyacinthus Petronius, primum Sacri Palatii Apostolici Magister, postea Episcopus Morulensis, & Hyacinthus Choquetius, Doctor Lovaniensis, cujus

Ff

opuscu-

opusculum, continens viginti duo capita, habetur in fine tomi primi de gratia. Ex aliis verò, Guillelmus Estius, libro orationum Theologicarum, orat. 15. 16. & 17. & Basilius Pontius, Augustinianus, primarius Salmanticensis. Demum Catechismus Pii V. cujus verba infra referemus, dicit hanc esse omnium Ecclesiasticorum Scriptorum sententiam. Unde excessit Baronius, cum dixit aliam sententiam esse de fide, semperque receptam fuisse in Ecclesia.

§. I.

Conclusio negativa statuitur.

39. **D**ico igitur, aquam infulam calici consecrando, non converti in sanguinem Christi, nisi prius fuerit conversa in vinum.

Probatur primò authoritate Innocentii III. in cap. cum Martha, ubi ab Archiepiscopo Lugdunensi interrogatus, utrum aqua infula calici converteretur in sanguinem Christi: Relatis tribus sententiis, quarum prima dicebat, aquam illam converti in eam quæ manavit ex latere Christi; Secunda, quòd aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat, mixta vino, licet Physici contrarium asserant, quiaquam à vino per artificium separari posse contendunt; Tertia verò dicebat, aquam nullo modo converti in sanguinem, sed manere in propria specie: Pontifex elegit secundam opinionem ut probabilior, dicens: *Verum inter opiniones predictas illa probabilior judicatur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari.* Ergo cum hæc sit secunda, & rationem asserat cur aqua in sanguinem Christi transubstantiatur, quia in vinum transit; existimavit Pontifex, probabilius esse aquam non transubstantiari in Christi sanguinem, nisi prius in vinum conversam.

40. Respondet Ægidius Coninck, secundam opinionem quam refert Pontifex, fuisse bimembrem; ita ut ex his qui tenebant aquam converti in sanguinem, aliqui assererent immediate converti, alii verò non nisi mediata, supposita prius ejus in vinum transmutatione: declarans verò Pontifex, quamam verior sit sententia, approbat (inquit) secundam quantum ad hoc quòd in illa asseritur, aquam converti in sanguinem; unde non nisi quantum ad hoc reassumpfit Pontifex secundam opinionem, per hoc indicans se abstrahere an immediate vel mediata convertatur; imò ex hoc quòd dicit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, videtur magis inclinari in eam quæ censet aquam tempore consecrationis in propria specie existentem, converti immediate in sanguinem; si enim jam conversa esset in vinum, non aqua cum vino, sed solum vinum in sanguinem converteretur.

1. Sed contra: Falsum est secundam opinionem quam refert Pontifex fuisse bimembrem, quin imò particulam causalem, cum in vinum transeat, significatur secundam sententiam censere; idè aquam converti in sanguinem, quia prius convertitur in vinum; unde D. Thomas hic art. 8. referens secundam illam sententiam, sic habet: *Ideo sicut ipse (Innocentius) dicit, aliorum opinio probabilior est, qui dicunt aquam converti in vinum, & vinum in sanguinem.*

42. Addo quòd ipse Pontifex clarè mentem suam expressit lib. 4. de altaris mysterio cap. 3. in his verbis: *Aqua transit in sanguinem, eà scilicet ratione quòd aqua per admixtionem transit in vinum, & vinum per consecrationem in sanguinem; quis enim ambigat*

A *aquam in vinum transire, cum multo magis aqua infulatur. Nihil potest dici quod probandum hunc Pontificem stare pro sententia, & ad convincendum secundam sententiam quam in supra dicto rescripto tenet, & probabilior judicavit, non esse bimembrem, sed unicam, eamque asserere aquam converti in sanguinem; ex eo quòd prius convertitur in vinum. Unde omnes Canonici de decretalem illam interpretati sunt, ita ut colligatur. Ad id verò quòd Ægidius addit pro confirmanda sua solutione, patebit ex solutione argumentorum.*

Probatur secundò conclusio authoritate Catechismi Romani, qui in tractatu de Eucharistia cap. 4. hæc scribit: *Illud autem sacramentum non vertendum est, quemadmodum in sacra missa, quam vino adhiberi oportet, sic etiam modicam aquam addendam esse nam Ecclesiasticorum scriptorum sententia & iudicio, aqua illa in vinum convertitur. Quod nihil clarius & expressius in favore nostræ sententiæ dici potest.*

Probatur tertio ex Florentino in decreto unionis Armenorum, in quo jubet Pontifex modicissimam aquam ante calicis oblationem esse vino admiscendam; ad quam rem sententiam universalis Ecclesiæ consuetudinem adnotant Armenos, qui hanc caeremoniam non servabant, & corrigunt quòd Concilium Triburien. provinciale cap. 19. statuerat, nempe tertiam partem aquæ esse vino admiscendam: At ostendit ex causa moveri potuit ad hoc, nisi qui censu- mabat, aquam non prius in sanguinem, quam in vinum converti, tubiadeque præceptum modicissimam esse admiscendam, ut facilius posset ante consecrationem in vinum converti: & censet Concilium, aquam infulam calici consecrando, non converti in sanguinem Christi, nisi prius fuerit conversa in vinum. Minor probatur.

Non enim moveri potuit Concilium ad præcipiendum modicissimam aquam vino consecrando admisceri, & corrigendum decretum Concilii Triburien. nisi vel quia tertia pars aquæ quam Concilium illud esse vino consecrando admiscendam statuerat, destitueret potum utilem; vel quia factò Christi conformis est modicissimam quam tertiam partem aquæ vino miscere; vel denique quia hoc magis convenit mysticæ significationi, tum aquæ ex latere Christi profluentis, tum unionis populi fidelis cum Christo: Sed nullà ex his rationibus ad hoc moveri potuit Concilium: Non quidem prima, cum adhuc tertia parte aquæ vino admixta, mixta potus utilis vini, ut Adversarij non negant; alioquin decretum Triburien. intellegendum continisset errorem, nullalque qui seculi decreto conformasset, consecrasset. Nec secunda, cum potius in sententia Adversarij censetur Christo conformis sit tertium partem aquæ miscere; eò quòd (ut ipsi ajunt) Christus non potu usus est, quæli solebant Judæi, qui non potum aquæ vino miscabant, imò potum potenti ac generoso, quale ea regio fert. Neque tertia, nam ad significationem mysticam aquæ ex latere Christi profluentis convenit modicissimam partem aquæ miscere, non ab illis ementem, unā cum sanguine ex latere Christi profluentem, ut colligitur ex illo Joan. 19. Continuum est colligere & aqua, & qui vidit, resimantem potum corporeo visu aquam à sanguine differens.

Similiter mystica significatio unionis populi fidelis

41. fidelis cum Christo æquè benè potest per notabilem ac per modicissimam aquam exprimi; modò ad denotandam majorem Christi sanguinis virtutem, vinum excedat aquam, quia major est (inquit Triburiense citatum) *majestas sanguinis Christi, quam fragilitas populi*. Restat igitur, ut finis Florentini propter quem Triburiense correxit, fuerit, quia judicavit aquam prius convertendam esse in vinum, quam in sanguinem.

42. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Si aqua non prius in vinum conversa fieret sanguis Christi, sequeretur quod in æquali, imò & in majori quantitate vino admixta, converteretur in Christi sanguinem: Sed hoc dici nequit, ad quid enim deserviret tanta cura Ecclesiæ præcipientis sacerdotibus modicissimam aquam vino consecrando admiscere, si æquè bene potest converteri in sanguinem Christi aqua, etiam si non sit modicissima, sed in æquali vel majori quantitate ac vinum, dummodo illud non corrumpat, sicut defacto non corrumpit, quando vinum est potens & generosum; quia vinum fortius est ad resistendum aquæ, quam è converso; unde ut vincatur ejus resistentia, maxima pars aquæ requiritur: Ergo &c.

43. Respondet Egidius, negando sequelam, quia (inquit) ut aqua sit consecrabilis, debet ita à majori quantitate vini absorberi, ut appareat conversa in vinum, licet de facto in vinum non sit conversa. Sed quero ab eo, unde habeat quod licet non sit necessarium aquam converti in vinum, ipsa tamen apparere debeat conversa, ut possit consecrari? Deinde, Apparentia conversionis rosæ calicis liquoris vino admixti, non facit quod ille liquor remanens in propria substantia sit consecrabilis: Ergo neque apparentia conversionis aquæ in vinum, efficit quod aqua in sua substantia remanens possit consecrari.

44. Dices cum Egidio, disparē esse rationem, cum aqua rosæ vino admixta, non sit materia hujus sacramenti, bene tamen aqua naturalis. Sed contra primò, Scriptura, Concilia, & SS. Patres asserunt materiam hujus sacramenti esse genimen vitis, vinum de vite &c. Ergo temerarium videretur asserere aquam naturalem vino admixtam, ad materiam & integritatem hujus sacramenti pertinere.

Neque valet si dicas, Scripturam, Concilia, & SS. Patres, nomine vini quod dicunt esse materiam hujus sacramenti, intelligere vinum cui modicissima aqua infunditur, cum tale vinum sit potus usualis. Non valet (inquam) tum quia verba Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, propriè accipi debent, maximè cum de institutione vel materia alienius sacramenti sit sermo; sic enim nomen panis, quod frequenter usurpatur in Scriptura pro quocumque cibo, debet propriè accipi pro substantia quæ conficitur ex tritico, quando dicitur materiam hujus sacramenti esse panem: Sed vox illa vinum, non significat propriè nisi liquorem ex uvis expressum: Ergo solus ille liquor potest dici materia hujus sacramenti. Tum etiam quia vinum quod est potus usualis, est vinum limphatum, seu mixta aqua dilutum: Ergo si nomine vini intelligi debeat vinum prout est potus usualis hominum, quando à Scriptura, Conciliis, & SS. Patribus dicitur materia hujus sacramenti, sequitur non solum vinum cui modicissima aqua infunditur, sed etiam vinum limphatum, & mixta aqua dilutum, esse hujus sacramenti materiam, quod est erroneum, &

Tom. V.

A decreto Eugenii repugnans, cum in eo dicatur materiam hujus sacramenti esse vinum de vite, cui ante consecrationem modicissima aqua admisceri debet.

Contra secundò, illud solum est materia Eucharistiæ, quod à Christo institutum est pro illius materia: Sed aqua, etiam ut vino mixta, non est instituta à Christo ut materia Eucharistiæ, quia aqua non miscetur vino nisi tantum ex præcepto Ecclesiæ, ut patet ex verbis Tridentini articulo præcedenti relatis, & communiter doceat Theologi contra Armacanum: Ergo aqua, etiam ut mixta vino, hujus sacramenti materia dici nequit.

B Dices, Ecclesiæ non instituisse illam aquam mixtam pro materia sacramenti, sed Christum instituisse ut id quod Ecclesiæ misceret, esset materia consecrationis.

Sed contra est, quia in designandis materiis sacramentorum, Christus nihil Ecclesiæ commisit, sed solum circa usum & administrationem illorum, ut constat ex Tridentino sess. 21. in principio. Sed materia maximè pertinet ad substantiam sacramentorum: Ergo illius designatio non est commissæ Ecclesiæ, nec voluntati Ecclesiæ relictum est, quod si præciperet miscere aquam, esset materia, si non præciperet, non esset; alias simili modo posset dici, quod si oleo misceretur alius liquor pro Extrema Unctione, etiam talis liquor redderetur materia hujus sacramenti, quia sic instituit Christus. Vel sal, quatenus aqua Baptismi, ex ordinatione Ecclesiæ miscetur, materia Baptismi dici poterit.

Neque obstat si dicas, quod Christus designavit pro materia matrimonii illum contractum quem Ecclesiæ validum esse decreverit: Ergo etiam potuit designare pro materia calicis illud quod Ecclesiæ præceperit & ordinaverit calici infundi. Hoc enim exemplum nullo modo quadrat, quia Christus designavit pro materia matrimonii contractum aliis validum secundum naturam & leges talis contractus; unde conditio adjecta per Ecclesiæ, ut contractus sit validus, non mutat materiam, neque facit ut id quod non est contractus sit materia sacramenti, sed solum ponitur illa conditio ad producendum in rerum natura verum & validum contractum secundum approbationem legalem: aqua autem non infunditur vino, ad hoc ut vinum reddatur verum ac proprium vinum, sed solum propter significationem mysticam; ideoque si non convertatur in vinum, non potest ab Ecclesiæ fieri materia sacramenti Eucharistiæ, ut rectè discit Joannes à S. Thoma hic art. 3.

Ex his facile deduci potest ratio præcipua & fundamentalis nostræ sententiæ: Illud enim solum convertitur immediate in sanguinem Christi, quod est materia consecrationis calicis: Sed solum vinum est hujusmodi: Ergo solum vinum immediate convertitur in sanguinem Christi; subindeque aqua infusa calici, non convertitur in sanguinem Christi, nisi fuerit conversa in vinum. major est evidens, ideo enim aliquid dicitur materia consecrationis, quia ejus substantia per verba consecrationis immediate transit in substantiam corporis aut sanguinis Christi. Minor verò patet ex jam dictis, ostendimus enim ex Conciliis & SS. Patribus solum vinum esse materiam Eucharistiæ, non verò aquam etiam ut ei admixtam, nisi prius fuerit conversa in vinum.

Nec valet quod ait Egidius, Concilia, & SS.

Ff 2

Patres

fidei cap. 14. Ex pane corpus, & ex vino & aqua (Christus) sanguinem suum efficit. Alia profert testimonia Baronius ad Annum 1188. quæ difficultate videntur. Refert enim verba Paschalis lib. de corpore & sanguine Christi cap. 11. dicentis: Aqua consecratur, non quod aqua permaneat, sed vertatur in sanguinem. Et Petri Blesensis tractatu de Eucharistia cap. 14. Post consecrationem sanguis bibitur, quia in sanguinem demutatur aqua. Idem docet Hidelbertus apud eundem dicens: Aqua in sanguinem vertitur. Demum idem confirmat Algerus ibidem, his verbis: Licet in mensa Domini tria consuevantur munera, sunt tamen duo per quæ sacrificatur, est aqua mixta prius vino, sed quando sacrificatur, non nisi sanguis erit. Ergo SS. Patres communiter docent, aquam & vinum consecrari, & consecratione in sanguinem verti.

Respondet concessa Majori, negando Minorem, & ad ejus probationem dico quod ut aqua dicatur consecrari, & in sanguinem Christi converti, non est necesse quod ipsa sit formaliter tempore consecrationis; sufficit enim quod sit materialiter, id est quod materia quæ est sub forma vini, fuerit sub forma aquæ; sicut à simili alimentum dicitur converti in substantiam aliti, quamvis tempore quo fit hæc conversio, non sit alimentum formaliter, ex eo quod per varias alterationes & corruptiones prius fuit corrupta forma ipsius alimenti. Sic etiam Joan. 2. architectus aquam jam factam vinum, appellat aquam per ampliationem; & Exodi 7. dicitur: Devoravit virga Aaron virgas eorum, quod intelligendum est de virga conversa in colubrum. Ita ergo in proposito aqua potest dici converti in sanguinem Christi, per ampliationem, quia illud quod erat aqua, seu illud in quod aqua est transmutata, convertitur in sanguinem Christi.

Obijcies secundò: Christus in vino aqua mixto creditur consecrasse, ut dicit Tridentinum sess. 22. cap. 3. Sed non est verisimile tam brevi tempore illam aquam prius conversam fuisse in vinum, quam in sanguinem: Ergo immediate in sanguinem Christi transmutata est. Minor probatur: Christus non consecravat apponendo aquam modicissimam, quia miscebat aquam propter observationem temperantiæ, & consuetudinem illius regionis; esset autem ridiculum propter temperantiæ modicissimam aquam, unam scilicet guttam, vino infundere: Sed multa aqua non potuit brevi illo tempore quod inter consecrationem corporis & sanguinis sui Christus interposuit, in vinum converti: Ergo nunc non fuit prius conversa in vinum, quam in sanguinem.

Simile argumentum desumi potest ex Concilio Tuburienti: nam olim ex decreto hujus Concilii, tertia pars aquæ miscebatur vino consecrando: At verisimile non est, vel aquam illam conversam fuisse in vinum, antequam conversa fuisset in sanguinem; vel remansisse in sanguinem non conversam, nam hoc modo data fuisset populo occasio idololatriæ & adorandi aquam puram in calice una cum Christi sanguine contentam: Ergo &c. Idem argumentum & inconueniens currit in alijs duobus calibus qui non raro contingunt; quado scilicet sacerdos paulò ante consecrationem advertit non fuisse tempore oblationis calici appositam aquam, vel quando in ipsa sumptione advertit loco vini fuisse puram aquam; nam in utroque illo casu præcipit rubrica ut sacerdos apponat aquam, & statim consecret;

Tom. V.

tunc enim in brevi illo tempore aqua non potest converti in vinum: nec remanet in propria specie, alioquin, ut dicebamus, daretur populo occasio idololatriæ, nec posset verificari forma calicis; nam pronomen *Hic* cadit supra totum quod in calice continetur; & sacerdos illam aquam simul cum sanguine sumens, non maneret jejunos, atque adeò non posset aliam missam celebrare: Ergo saltem in illis casibus, aqua immediate in sanguinem Christi convertitur.

Respondet Christum Dominum, cum evidenter & comprehensivè cognosceret, quando aqua esset conversa in vinum, etiam si plus aquæ infunderet quam nos, tamè quando consecravat, jam aqua erat conversa in vinum. Addo quod Christus expectavit ut esset finita cœna ad consecrandum calicem, cum tamen panem durante cœnâ consecraverit, juxta illud Matth. 26. *Cœnantibus illis accepit Iesus &c.* & sic sufficiens tempus transit ut aqua illa converteretur in vinum. Deinde etiam non constat Christum Dominum non infudisse aquam in modica quantitate, quia licet regulariter limphatum vinum in magno temperamento biberet, tamen tunc quando consecravat, non est usus vino mixto, modo usuali, temperantiæ causâ, sed ob significationem mysticam, & propter mysterium: unde post consecrationem calicis dixit illud esse de genimine vitis, ut intelligeremus, quod licet infudisset aquam, tunc tamen totum illud erat vinum.

Dices, Illud vinum quod tunc Christus consecravat, erat vinum usuale: Sed vinum usuale non est vinum purum, sed vinum limphatum, seu multâ aquâ dilutum: Ergo Christus non consecravat vinum cui infusa esset aqua in modica quantitate.

Respondet vinum limphatum esse usuale, si taliter sit mixtū, quod sit conversum in vinum; si verò non sit conversum, sed fiat quoddam tertium ex vino & aqua, non est vinum usuale, licet potus usualis dici possit: aliud enim est vinum usuale, aliud potus usualis; quia usualis potus potest esse vel ex vino multâ aquâ diluto, vel ex alijs liquoribus; vinum autem usuale, non nisi vinum esse potest, quod non solum pro potu, sed etiam pro alijs usibus servit.

Ad aliud argumentum desumptum ex decreto Concilii Triburientis, in primis dico hoc Concilium provinciale quoad hoc correctum fuisse à Florentino universalis, præcipiente modicissimam aquam vino consecrando infundere.

Respondet secundò, licet vino consecrando tertia pars aquæ infundatur; quia tamen vinum majoris est activitatis quam aqua, illiusque resistantiam faciliè superare potest, præsertim quando est potens & generosum, intra breve illud tempus quod ab offertorio ad consecrationem intercedit, potest tertiam partem aquæ ei admixtam, in suam substantiam convertere. Cum verò sacerdos advertens non fuisse tempore oblationis appositam aquam calici, illâ adhibet, & statim consecrat juxta præscriptum rubricarum; si in brevi illa mortua, aqua non sit conversa in vinum, in sanguinem Christi non convertitur, sed manet in propria specie. Propterea tamen non datur populo occasio idololatriæ, quia cum adoratio fidelium, fide dirigatur, fertur solum ad sanguinem Christi latentem sub speciebus Eucharisticis, non verò ad alia quæ per accidens iis adjuncta sunt; sicut si inter hostiam consecratam crinis insertus sit, nullus tamen creditur ipsum

FF 3

tum

sum adorare. In eo etiam casu verba consecrationis verificantur, quia non respiciunt absolute quidquid in calice reperitur, sed tantum materiam consecrationi aptam. In eo demum casu sacerdos jejunos censetur, quia totum sumit per modum unius sacramenti, sicut si hostia consecrata esset admixta aliqua particula farinæ hordeaceæ; vel sicut quando gutta aquæ per fauces sacerdotis os lavantis, casu elabitur.

63. Obijcies tertio: Aqua mixta vino non potest converti in ipsum: Ergo si convertatur in sanguinem Christi, id fit immediate. Consequentia patet, Antecedens verò probant Adversarij, Primo ex eo quod Aristoteles, Plinius, & omnes Medici, atq; Chymici, affirmant talem conversionem esse impossibilem.

Secundo, quia experientia docet, aquam mixtam vino, etiam multo tempore post illam mixtionem, posse à vino separari, per immisionem medullæ junci, aut per spongiam oleo infusam.

Tertio ratione: Non enim potest hæc conversio fieri, nisi vinum alteret & corrumpat aquam: Sed vinum non potest hoc præstare: Ergo hæc conversio aquæ in vinum fieri nequit. Major patet, Minor probatur. Nam vinum non potest aquam corrumpere qualitatibus symbolis, puta humiditate, & frigiditate, quia simile non agit in simile; neq; etiam qualitatibus dissymbolis, puta caliditate, quia calor non continetur in vino formaliter, sed virtualiter tantum; unde cum calor virtualis non agat nisi prius irritatus & excitatus ab illo subjecto in quod agit; aliunde verò non possit aqua excitare calorem vini, ed quod ipsa omni calore destituta sit; non poterit vinum per calorem corrumpere aquam: Ergo illam nullo modo corrumpere potest.

Deniq; idem Antecedens suadetur: Si vinum posset aquam in suam substantiam convertere, per mixtionem aquæ vinum redderetur fortius & vegetius: Sed hoc dici nequit, cum experientia constet, quod virtus vini cui aqua aut guttatim aut tota simul infunditur, sensim deficit, & tandem evanescit, ita ut non percipiatur vinum, sed videatur in aquam conversum. Sequela verò probatur, quia ignis & alia corpora simplicia sunt vegetiora, quando augentur per aliorum in se conversionem: Ergo similiter vinum fieret vegetius & fortius per mixtionem aquæ, si eam in suam substantiam transmutaret.

64. Respondeo negando Antecedens, & ad primam ejus probationem, quoad Aristotelem, dico eum falso omnino à Conincko citari, cum oppositum doceat lib. 1. de generat. cap. 5. lect. 14. apud D. Thomam, & cap. 10. lect. 25. unde S. Thomas infra quest. 77. art. 8. ait: *Gutta aquæ multo vino permixta, transit in speciem vini, ut dicitur 1. de generatione.* Medicis autem & Chymicis opponimus præter Aristotelem, Albertum magnum, D. Thomam, & omnes ejus Discipulos, Alenssem, D. Bonaventuram, Scotum, & plures alios; imò innocentium III. supra citatum, qui opinionem asserentem aquam transubstantiari in sanguinem, cum in vintum transeat, mixta vino, ut probabilior em elegit, subindeq; verius & probabilius esse censuit, aquam mixtam vino posse in ipsum converti.

Ad secundam dico cum D. Thoma in 4. dist. 10. in expositione litteræ, id quod per artem chymicam separatur à vino, non esse aquam, sed aqueum humorem, hujus signum est, quod ex puro vino potest etiam extrahi: dicitur verò a-

A queus humor, quia est quodammodo similis quæ, quamvis substantialiter sit vinum transubstantiatum.

Dici etiam potest, quod si aqua illa ex vino extracta, sit vera aqua, generatur tunc ex vapore vini cui aqua admixta fuerat, & in illud condensata, attracta à medulla junci, aut spongia oleo imbuta; eodem prorsus modo quo ex terra vapore attracta à Sole generatur aqua in medullæ gione aëris. ut docet Aristoteles lib. 1. Meteor. cap. 9.

Ad tertiam dico posse vinum duobus modis corrumpere aquam, in parva quantitate submixtam: uno modo per divisionem, rationemque illa modica aqua dividitur in partes minutas, sub quibus non potest forma aquæ manere, cui consequenter succedit forma vini, ut verò aliqua alia; tum quia ab ipso vino dicitur divisio; tum etiam quia illud est corpus unum circumdans partes aquæ. Secundo potest vinum corrumpere aquam per actionem, agendo in illam, non per qualitates symbolas, sed per symbolas, scilicet per calorem virtuales. Nec verum est calorem virtuales non agere, nisi prius excitetur à calore formali subjecti in quod agit, ut patet in calce, quæ solà aqua postea solum fervet. Addi etiam potest, ignem agere per aliquam qualitatem innominatam, ipsam formaliter efficientem, quam appellamus calorem virtuales, ed quod producat effectus proprios caloris, sicut lux Solis dicitur ob eandem rationem calor virtualis.

Ad quartam, nego sequelam Majoris, dicit probationem illius, concessio antecedentis, per consequentiam, & paritatem. Ratio vero dicitur est, quia cum in igne & in alijs corporibus simplicibus, qualitas per quam agunt, sit proprietas ab eorum substantia per simplicitudinem emanationem proveniens, facile ex seipsis repant damnum, quod ex resistentia contrarij ceperunt; quod in vino & in alijs mixtis, propter oppositam rationem contingere nequit, unde non est mirum, si virtus eorum sensim deficiat.

Obijciunt ultimum Adversarij: Multo certius est, totum quod continetur in calice, post legitimam consecrationem, in sanguinem converti, quam aquam prius converti in vinum; quia primum asserunt communiter Patres & Theologi, imò & quidam volunt esse de fide, secundum verò negatur à pluribus: Ergo non potest prius in sua veritate & certitudine pendere à posteriori. Consequentia probatur, quia posterus non potest habere majorem certitudinem, quam prius; nec certum ab incerto in sua veritate pendere.

Ad hoc argumentum cui potissimum consistit Adversarij, & quod apud illos palmarium est, & in hoc litterario certamine, veluti Achillem, facile responderetur, concessio Antecedentis, per consequentiam; ad cujus probationem dicendum est, nihil ob stare in bono discursu. Consequens esse inter dum certius Antecedens, non quidem vi illationis præcisæ, & quatenus pendet ab illo, sed quatenus potest habere aliunde specialem gradum certitudinis, puta quia aliunde est communiter receptum in Ecclesia contingit in proposito. Potestq; asserti in littera manifesta, nam hæc propositio, *humana creatura non existit sine propria substantia*, dependet in sua veritate ab illa, substantia creata dissimulatur realiter à natura, ita quod si hæc effectus

prior non posset esse vera; & tamen prima certior est, quia aliunde est de fide, non verò practice quatenus dependet ab alia propositione.

ARTICULUS V.

An materia consecranda debeat esse præfens Ministro, & sub certa quantitate?

67. Dico primò, ut validum fiat sacramentum, materia ejus debet esse præfens sacerdoti consecranti. Ita D. Thomas in 4. dist. 11. quest. 2. art. 1. quest. 3. ad 1. ubi sic habet: *Ipsa forma pronominis demonstrativo utens ostendit quòd materia consecranda debet esse coram sacerdote, unde sacerdos, existens in domo sua, non posset consecrare panem quæstus in altari.* Quibus verbis duas insinuat S. Doctor pro nostra conclusione rationes.

68. Prima & fundamentalis est, quòd pronomen *Hoc*, vel *Hic*, contentum in forma consecrationis, significat rem præsentem; unde falsa esset forma, si materia esset absens.

Secunda est ab inconvenienti: si enim materia non deberet esse præfens sacerdoti consecranti, sequeretur sacerdotem existentem Parisijs, & domo sua posse consecrare omnes hostias existentes in Ecclesia, imò & quæ sunt Romæ, & in omnibus totius mundi civitatibus, quòd absurdum & falsum esse constat. Ex quibus

69. Inferes primò contra Majorem, non posse sacerdotem consecrare hostiam à tergo positam, quamvis eam in speculo videat, quia non potest eam demonstrare pronominis *Hoc*, sed solum ejus similitudinem relucens in speculo, quæ non est materia hujus sacramenti, vel consecrationis.

70. Inferes secundò, posse sacerdotem consecrare hostiam in pixide occlusam, vel latentem sub alijs, aut sub linteis, quia est moraliter præfens ratione continentis.

Dices, Infans intra uterum matris existens, non est moraliter præfens ut possit baptizari suscipiente: Ergo nec hostia intra pixidem existens.

Respondeo negando consequentiam & paritatem, infans enim debet physicè abluì, ad quòd requiritur physica presentia subiecti abluendi; hostia verò non debet verbis consecratori physicè tangi, adeòq; sufficit moralis ejus presentia.

71. Dico secundò, sacerdotem valde posse consecrare materiam, quantumcumq; sit magnitudinis, dummodo illi moraliter præfens esse possit. Ita D. Thomas hic art. 2. in corp. contra aliquos qui dicebant quòd sacerdos non poterat consecrare magnam quantitatem panis aut vini, putà totum panem qui venditur in foro, aut totum vinum quòd est in dolio. Est etiam contra Alensium, D. Bonaventuram, Paludanum, & alios, asserentes materiam consecrandam esse determinatam quoad maximum, non quoad minimum; quia (inquit) quantitas materia consecrandæ sumi debet per ordinem ad usum fidelium, propter quem hoc sacramentum est institutum: Ergo tanta & non major consecrari potest, quanta probabiliter sufficit ad usum fidelium. Addunt quòd virtus sacerdotis & verborum finita est: virtus autem finita habet de se terminum certum ultra quem non potest operari.

72. Probatur tamen conclusio ratione fundamentalis. De fide est Christum dedisse sacerdotibus potestatem consecrandi panem & vinum, & nullà constare auctoritate, vel traditione, aut ra-

73. A tione, Christum limitasse hanc potestatem ad certum terminum magnitudinis, quò major, licet sensibiliter præfens, consecrari non possit: Ergo temerè limitaretur: Major est certa ex Scriptura & Concilijs, Minor verò patebit ex solutione objectionum.

Confirmatur: Hoc sacramentum non consistit in usu, sed in consecratione materiae, quamvis ordinetur ad usum ut ad effectum posteriorem: Ergo salvatur ejus essentia in sola materia debite applicata, cum certa forma & intentione ministris.

Potest etiam suaderi conclusio ratione D. Thomæ, quæ sic breviter proponi potest. In omnibus habentibus materiam, ratio determinationis materiae sumitur ex ordine ad finem, sicut in terra tantum debet esse materia, quantum sufficit ad secundum: in hoc autem distinguuntur res naturales ab hoc sacramento, quòd illa habent determinatam quantitatem, per comparisonem ad formam determinatam; hoc verò sacramentum, per comparisonem ad usum fidelium: Sed numerus fidelium est indeterminatus: Ergo & materia hujus sacramenti. Neq; enim oportet quòd determinetur per comparisonem ad numerum fidelium qui nunc occurrunt, aliàs sacerdos habens tantum centum parochianos, posset tantum consecrare centum hostias, sed comparatio debet fieri circa populum qui potest occurrere: numerus autem fidelium qui occurrere possunt, non est determinatus, cum & multi & iidem sæpius communicare possint: Ergo &c. Ex quo solum manet primum fundamentum adversæ sententiæ. Ad illud verò quòd additur, dicendum est virtutem sacerdotis esse quodammodo infinitam, quia cum se habeat per modum instrumenti, agit in virtute Dei, quæ infinita est.

74. C Dices, In forma consecrationis vini sic dicitur: *Hic est calix*: Ergo oportet vinum contineri in calice, subindeq; ejus quantitatem esse determinatam, & calici proportionatam.

75. D Sed nego consequentiam, nam cum dicitur, *Hic est calix* &c. est figurata locutio, in qua continens sumitur pro contento, idemq; significat, ac si solum diceretur, *Hic est sanguis meus*, sicut Matth. 26. & Marci 14. habetur: unde etiam si vinum non esset in calice, sed in terra diffusum, consecrari posset.

Addo quòd, quamvis nomine calicis, vas in quo vinum consecrandum continetur intelligeretur; tamen ex quantitate calicis non rectè colligeretur quantitatem vini consecrandi esse determinatam; tum quia dato quocumq; calice, potest dari alius major: tum etiam, quia potest sacerdos habere coram se multos calices plenos, & simul omnes consecrare, sicut simul consecrat multas hostias.

76. E Dico tertio, qualibet pars panis & vini, quantumcumq; parva, dummodo sit sensibilis, & sufficienter præfens, siue sit in toto continuo, siue extra est apta materia consecrationis. Ita S. Thomas hic art. 2. in argumento *sed contra*.

Probatur breviter: Illud potest valde consecrari, sub quo potest poni corpus Christi: Sed corpus Christi potest poni & existere sub qualibet parte panis & vini, quantumcumq; parva, sub qua potest esse substantia panis & vini, quia corpus Christi est sub speciebus, ad modum ipsius substantiæ panis & vini: Ergo si aliunde

talis